

Ali Land

Goed of slecht

Vertaald door
Fanneke Cnossen



2017
AMSTERDAM

Voor alle verpleegkundigen in de geestelijke gezondheidszorg.
Jullie zijn pas echte rocksterren. Dit boek is voor jullie.

‘Maar het hart van een klein kind is kwetsbaar. Een wreed
begin in deze wereld kan dat tot vreemde vormen verwringen.’

Carson McCullers, 1917-1967

Heb je ooit wel eens gedroomd van een plek heel ver hiervandaan?
Ik wel.

Een veld vol klaprozen.

Kleine rode danseresjes die vrolijk rondwalsen.

Die met hun bloemblaadjes wijzen naar een pad dat naar een
waterkant leidt, schoon. Onbezoedeld.

Ik drijf op mijn rug, een turkooizen oceaan. Blauwe lucht.

Niets. Niemand.

Ik wil niets liever dan horen zeggen: 'Ik zorg dat jou nooit iets
overkomt.' Of: 'Het was niet haar schuld, ze was nog maar een
kind.'

Ja, zulke dromen droom ik.

Ik weet niet wat er met me gaat gebeuren. Ik ben bang. Ik ben
niet meer dezelfde. Ik had geen keus.

Dit beloof ik.

Ik beloof dat ik mijn uiterste best zal doen.

Ik beloof dat ik het zal proberen.

Acht omhoog. Dan nog eens vier.
De rechterdeur.

De speelplaats.

Zo noemde ze het.

*Waar akelige spelletjes werden gespeeld en er altijd maar één
winnaar was.*

Als ik niet aan de beurt was, dwong ze me toe te kijken.

Door een kijkgat in de muur.

Vroeg me na afloop: wat heb je gezien, Annie?

Wat heb je gezien?

Vergeef me als ik je vertel dat ik het was.

Dat ik het was die het heeft verraden.

Aan de rechercheur. Een aardige man, dikke, ronde buik. Eerst ongelooft. Dan de vuile tuinbroeken die ik uit mijn tas haalde. Klein.

De teddybeer, aan de voorkant rood bespikkeld met bloed. Ik had meer kunnen meenemen, meer dan genoeg keus. Ze wist niet dat ik ze bewaarde.

Hij verschoof op zijn stoel. Ze gingen rechtop zitten, hij en zijn pens.

Zijn hand, ik zag dat die een beetje trilde toen hij de telefoon pakte. Je moet nu komen, zei hij. Dit moet je horen. De stilte tijdens het wachten op zijn chef. Voor mij te dragen. Voor hem niet zo. Talloze vragen schoten door zijn hoofd. Is het waar wat ze zegt? Kan niet. Zoveel? Dood? Onmogelijk.

Ik vertelde het verhaal opnieuw. En weer. Steeds hetzelfde verhaal. Andere gezichten die naar me keken, andere oren die luisterden. Ik vertelde ze alles.

Nou ja.

Bijna alles.

De videorecorder stond aan, een zacht gezoem, het enige geluid in de kamer toen ik klaar was met mijn verklaring.

Je weet toch dat je dit ook aan de rechter moet vertellen, hè? Je bent de enige getuige, zei een van de rechercheurs. Een andere vroeg: denk je dat we haar veilig naar huis kunnen laten gaan? Als het waar is wat ze zegt? De dienstdoende hoofdinspecteur zei: binnen een paar uur hebben we een team op de been. Daarna wendde

hij zich tot mij en zei: jou overkomt niets. Dat is al gebeurd, wilde ik antwoorden.

Daarna ging alles heel snel, dat kon niet anders. Ik werd in een burgerauto bij de school afgezet, op tijd om opgehaald te worden. Op tijd om door haar opgehaald te worden. Dan zou ze met haar eisen komen, de laatste tijd dwingender dan ooit. Twee in de afgelopen maanden. Twee kleine jongetjes. Verdwenen.

Gedraag je normaal, zeiden ze. Ga naar huis. We komen haar halen. Vanavond nog.

Het trage tikken van de klok boven mijn klerenkast. *Tik. Tak. Tik. Tik.* En ze hielden woord. Ze kwamen. In het holst van de nacht, met het voordeel van het verrassingsmoment. Buiten een nauwelijks hoorbaar knerpen op het grind, ik was beneden toen ze de deur forceerden en binnenkwamen.

Geschreeuw. Een lange, magere man in burgerkleren, anders dan de anderen. Een reeks bevelen verscheurde de zurige lucht in onze woonkamer. Jij, naar boven. Jij, daar naar binnen. Jullie tweeën, naar de kelder. Jij. Jij. Jij.

Een golf blauwe uniformen overspoelde het huis. Wapens in hun samengebalde handen, tegen de borst gedrukt. Zowel de opwinding van de jacht als die van de afgrijselijke waarheid in hun gezichten gegrift.

En toen jij.

Uit je kamer gesleurd. Een rode slaapstreep over je wang, wazige ogen die zich moesten aanpassen, eerst rust, dan arrestatie. Je zei niets. Zelfs niet toen je met je gezicht tegen het vloerkleed werd gedrukt, je rechten werden voorgelezen en ze hun knieën en ellebogen in je rug duwden. Je nachtpon kroop langs je dijen omhoog. Geen ondergoed. Zo vernederend.

Je draaide je hoofd naar opzij. Keek me aan. Je ogen bleven strak op die van mij gericht. Ik las ze moeiteloos. Tegen hen zei je niets, tegen mij alles. Ik knikte.

Maar pas toen niemand keek.

Nieuwe naam. Nieuw gezin.

Fonkelnieuw.

Nieuw.

Ik.

Mijn pleegvader Mike is psycholoog, traumaspecialist. Zijn dochter Phoebe ook, hoewel zij ze eerder veroorzaakt dan geneest. Saskia, de moeder. Ik denk dat ze haar best doet om te zorgen dat ik me thuis voel, maar zeker weten doe ik dat niet. Ze is heel anders dan jij, mama. Mager en afwezig.

Gelukkig had het personeel van de afdeling me over hen verteld, toen ik zat te wachten tot Mike me kwam ophalen. Zo'n fantastisch gezin, de familie Newmont, met een huis in Wetherbridge nog wel. Wauw. Wauw. WAUW. Ja, ik snap het. Ik zou blij moeten zijn, maar ik ben juist bang. Bang om te ontdekken wie en wat ik misschien ben.

Bang dat zij dat ook ontdekken.

Het is nu een week geleden dat Mike me kwam ophalen, de zomervakantie was bijna afgelopen. Mijn haar was netjes geborsteld, met een elastiekje in een paardenstaart gebonden, ik oefende hoe ik moest praten, of ik moest zitten of juist staan. Met elke minuut die verstreek, en ik niet zijn stem hoorde maar die van de verpleegkundigen die een mop vertelden, raakte ik er meer van overtuigd dat ze zich hadden bedacht. Wakker waren geschud. Ik stond als aan de grond genageld, wachtte tot ze tegen me zouden zeggen: sorry, maar jij gaat vandaag dus nergens naartoe.

En toen was hij er. Hij begroette me met een glimlach, een ste-

vige handdruk, niet stijfjes maar vriendelijk, het was fijn te merken dat hij niet bang was om contact te maken. Het risico te lopen besmet te raken. Ik weet nog dat hem opviel dat ik bijna niets bij me had, één kleine koffer. Met een paar boeken, wat kleren en nog een paar dingen, verstopt, herinneringen aan jou. Aan ons. De rest was als bewijsmateriaal meegenomen toen ons huis binnenstebuiten werd gekeerd. Maakt niet uit, zei hij, we gaan gewoon een middagje shoppen. Saskia en Phoebe zijn thuis, voegde hij eraan toe, we eten vanavond allemaal samen, een echt welkomstetentje.

We spraken met het hoofd van de afdeling. Doe rustig aan, zei hij, neem elke dag zoals hij komt. Ik wilde hem zeggen dat het vooral de nachten waren die me angst aanjoegen.

Er werd geglimlacht. Handen werden geschud. Mike zette zijn handtekening, draaide zich naar me om en zei: klaar?

Niet echt, nee.

Maar ik ging toch met hem mee.

De rit naar huis duurde niet lang, nog geen uur. Elke straat en elk gebouw was nieuw voor me. Het was nog licht toen we aankwamen, een groot huis met aan de voorkant witte pilaren. Alles oké? vroeg Mike. Ik knikte, maar ik voelde me niet oké. Ik wachtte tot hij de voordeur opendeed, mijn hart stuitte in mijn keel toen ik merkte dat die niet op slot zat. We konden zo naar binnen lopen, dat had iedereen wel kunnen doen. Hij riep zijn vrouw, ik had haar al een paar keer ontmoet: Sas, we zijn er. Ik kom, antwoordde ze. Hallo Milly, zei ze, welkom. Ik glimlachte, want ik dacht dat dat zo hoorde. Rosie, hun terriër, begroette me ook, sprong tegen mijn benen op, nieste van blijdschap toen ik haar achter de oren kroelde. Waar is Phoeb's? vroeg Mike. Bij Clondine, maar nu op weg naar huis, zei Saskia. Perfect, zei hij, dan kunnen we over een halfuurtje eten. Hij stelde voor dat Saskia me mijn kamer zou laten zien, en ik weet nog dat hij knikte, bemoedigend, leek het wel. Naar haar, niet naar mij.

Ik liep achter haar aan de trap op, probeerde de treden niet te tellen. Nieuw huis. Nieuwe ik.

Phoebe en jij hebben samen de derde verdieping, legde Saskia uit, wij slapen op de verdieping eronder. We hebben je de achterkamer gegeven, daar heb je vanaf het balkon mooi uitzicht op de tuin.

Het eerste wat ik zag waren de zonnebloemen. Felgeel. Glimlachjes in een vaas. Ik bedankte haar, zei dat het mijn lievelingsbloemen waren, en daar was ze blij om. Kijk gerust rond, hoor, zei ze. In de kast liggen wat kleren. Je krijgt natuurlijk meer, dus als we gaan winkelen, mag je zelf kiezen. Ze vroeg of ik nog iets nodig had, nee, antwoordde ik, en toen ging ze weg.

Ik zette mijn koffer neer, liep naar de balkondeur en controleerde het slot. Vergrendeld. De kledingkast aan de rechterkant, hoog, antiek grenen. Ik keek er niet in, wilde niet denken aan iets te moeten aan- of uittrekken. Ik draaide me om en zag de lades onder het bed, deed ze open en streek met mijn handen langs de achterkant en de zijkanten – niets. Veilig, voorlopig. Een slaapkamer met badkamer, groot, rechts één grote spiegelwand. Ik wendde me van mijn spiegelbeeld af, wilde er niet aan herinnerd worden. Ik controleerde of het slot van de badkamerdeur het deed, en of dat al dan niet van buitenaf kon worden opengemaakt. Daarna ging ik op bed zitten en probeerde niet aan jou te denken.

Kort daarna hoorde ik iemand de trap op stommelen. Ik deed mijn best kalm te blijven, aan de ademhalingsoefeningen te denken die mijn psycholoog me had geleerd. Maar ik had het gevoel dat ik watten in mijn hoofd had, dus toen ze in de deuropening opdook, concentreerde ik me op haar voorhoofd, omdat het me niet lukte haar recht aan te kijken. Het eten is klaar, haar stem eerder een soort gespin, poeslief, een vleug spot, precies zoals ik me haar herinnerde van onze ontmoeting bij de sociaal werker. We konden niet op de afdeling kennismaken, ze mocht de waarheid niet weten, zelfs niet de kleinste hint waardoor ze misschien iets zou gaan vermoeden. Ik weet nog dat ik me overdonderd voelde. Zoals ze eruitzag, blond en zelfverzekerd, verveeld, gedwongen om vreemden in haar huis op te nemen. Tijdens die ontmoeting heeft ze

twee keer gevraagd hoe lang ik zou blijven. Beide keren werd haar het zwijgen opgelegd.

Ik moet je halen van pa, zei ze, de armen over elkaar geslagen. Verdedigend. Ik had gezien dat het afdelingspersoneel patiënten aansprak op de betekenis van hun lichaamstaal en die benoemde. Ik had stilletjes toegekeken en veel geleerd. Het is nu al dagen geleden, maar het laatste wat ze toen zei, voordat ze zich als een boze ballerina omdraaide, was me bijgebleven: o, en welkom in het gekkenhuis.

Ik volgde haar geur – zoet en roze – naar de keuken beneden, terwijl ik fantaseerde over hoe het zou zijn als ik een zus had. Wat voor soort zusjes zij en ik zouden worden. Zij zou Meg zijn, dacht ik, en ik Jo, dan zouden we twee kleine vrouwtjes zijn. Op de afdeling hadden ze me verteld dat hoop mijn beste wapen was, dat die me erdoorheen zou slepen.

Stom genoeg geloofde ik dat.

Die eerste nacht sliep ik met mijn kleren aan. Ik trok de zijden pyjama die Saskia voor me had uitgekozen niet aan, ik pakte hem alleen even op om hem van mijn bed weg te halen. De stof glad op mijn huid. Nu slaap ik wat beter, maar nog niet de hele nacht. Ik ben van heel ver gekomen sinds ik bij je weg ben. Het personeel van de afdeling vertelde me dat ik de eerste drie dagen geen woord heb gezegd. Ik zat op bed, met mijn rug tegen de muur. Staarde. Zweeg. Shock, zo noemden ze het. Iets veel ergers, wilde ik zeggen. Iets wat elke keer mijn kamer binnenkwam als ik probeerde te slapen. Glibberig glipte het onder de deur door, siste naar me, noemde zichzelf mammie. Doet dat nog steeds.

Als ik niet kan slapen, tel ik geen schapjes, dan tel ik de dagen tot het proces. Ik tegenover jou. Iedereen tegenover jou. Maandag nog twaalf weken. Nog achtentachtig dagen, en ik blijf tellen. Ik tel vooruit, ik tel terug, ik tel tot ik huil en weer tot ik stop, en ik weet dat het verkeerd is, maar ergens tussen al die cijfers begin ik je te missen. Tussen nu en dan moet ik nog veel werk verzetten. Dingen die ik in mijn hoofd op een rij moet krijgen. Dingen die moeten kloppen als ik voor de rechtbank moet verschijnen. Er kan zoveel misgaan wanneer alle blikken dezelfde kant op kijken.

Mike speelt een grote rol bij al dat werk. Hij heeft samen met het afdelingspersoneel een behandelplan opgesteld, waarbij we in de aanloop naar het proces elke week een therapiesessie hebben. Daar kan ik mijn zorgen of angsten met hem bespreken. Gisteren stelde hij de woensdag voor, steeds halverwege de week. Ik stemde in, niet omdat ik dat wilde. Maar omdat hij het wilde, hij denkt dat het helpt.

Morgen begint school. We zijn allemaal in de keuken. Phoebe zegt: goddank, kan niet wachten om er weer naartoe te gaan, weg te zijn uit dit huis. Mike lacht het weg, Saskia kijkt verdrietig. In de afgelopen week is het me opgevallen dat het niet goed zit tussen haar en Phoebe. Ze leven bijna volkomen langs elkaar heen, Mike de vertaler, Mike de mediator. Soms zegt Phoebe Saskia tegen haar, niet mama. Toen ik haar dat voor het eerst hoorde zeggen, verwachtte ik dat ze een uitbrander zou krijgen, maar nee. Niks van gemerkt. Ik heb ook nooit gezien dat ze elkaar aanraken, terwijl ik denk dat een aanraking juist een uiting van liefde is. Maar niet zoals jij werd aangeraakt, Milly. Je hebt goede en slechte aanrakingen, zei het personeel van de afdeling.

Phoebe kondigt aan dat ze straks heeft afgesproken met iemand die Izzy heet en net terug is uit Frankrijk. Mike oppert om mij mee te nemen en aan haar voor te stellen. Ze slaat haar ogen ten hemel en zegt: kom zeg, ik heb Izzy de hele zomer niet gezien, ze ziet haar morgen wel. Het is leuk voor Milly om andere meisjes te ontmoeten, houdt Mike aan, dat jullie haar een beetje op sleeptouw nemen. Prima, zegt ze instemmend, maar ik vind het niet echt mijn taak.

‘Toch lief van je,’ zegt Saskia.

Ze staart haar moeder aan. Blijft haar net zo lang aanstaren tot ze wint. Saskia slaat haar ogen neer, een lichte bloes kruipt over haar wangen.

‘Ik zei alleen maar dat ik het lief van je vond.’

‘Ja, nou, daar heeft niemand om gevraagd, hè?’

Ik wacht op de klap, met een hand of voorwerp. Maar nee, niets. Alleen Mike.

‘Zo praat je niet tegen je moeder.’

Als we naar buiten lopen, zit er op de muur tegenover onze oprit een meisje in een trainingspak, ze kijkt naar ons terwijl we langs haar lopen. Phoebe zegt sodemieter op, stoepslet, ga maar op een ander muurtje zitten. Het meisje reageert met een opgestoken middelvinger.

‘Wie was dat?’ vraag ik.

‘Een of andere snol uit die buurt daar.’

Ze knikt naar de torenflats links van onze straat.

‘Denk trouwens maar niet dat ik dit vaker ga doen, als school weer is begonnen, zoek je het zelf maar uit.’

‘Oké.’

‘Die binnenplaats daar grenst aan onze tuin, er is daar niet veel, een paar garages en zo, en het is een kortere weg naar school.’

‘Hoe laat ga je ’s ochtends altijd van huis?’

‘Hangt ervan af. Meestal lopen Iz en ik samen naar school. Soms gaan we naar Starbucks en hangen daar een beetje rond, maar dit semester is het hockeyseizoen en ik ben aanvoerder, dus meestal moet ik vroeg de deur uit om te trainen en zo.’

‘Als je aanvoerder bent, ben je zeker hartstikke goed.’

‘Dat zal wel, ja. En wat is jouw verhaal? Waar zijn jouw ouders?’

Een onzichtbare hand kruipt naar mijn maag, knijpt er hard in, laat niet los. Ik voel dat mijn hoofd weer volloopt. Rustig aan, zeg ik tegen mezelf, deze vragen heb ik eindeloos met het afdelingspersoneel geoefend.

‘Mijn moeder heeft de benen genomen toen ik nog klein was, ik woonde bij mijn vader, maar die is pasgeleden overleden.’

‘Jezus, behoorlijk klote, zeg.’

Ik knik, zeg er niets meer over. Minder is meer, zo is me verteld.

‘Pap heeft je dit vorige week waarschijnlijk al laten zien, maar daar, aan het eind van onze straat, kun je de weg naar school afsnijden.’

Ze wijst naar rechts.

‘De straat oversteken, de eerste straat links en dan de tweede rechts, vanaf hier is het ongeveer vijf minuten.’

Ik wil haar bedanken maar ze wordt afgeleid, haar gezicht breekt in een glimlach open. Ik volg haar blik en zie dat een blond meisje de straat oversteekt en naar ons toe komt terwijl ze theatraal luchtkusjes blaast. Phoebe lacht en zwaait, zegt: dat is Iz. Izzy’s benen steken glanzend bruin af tegen de rafelige denim-

shorts die ze draagt, en net als Phoebe is ze knap. Heel knap. Ik kijk toe terwijl ze elkaar begroeten, aan elkaar hangen, in sneltreinvaart beginnen te ratelen. Vragen en antwoorden schieten over en weer, ze halen hun telefoon uit hun zak en laten elkaar foto's zien. Ze gniffelen om jongens, en een meisje dat Jacinta heet en er volgens Izzy in bikini compleet afschrikwekkend uitziet. Ik zweer het, iedereen vluchtte dat fokking zwembad uit toen zij erin sprong. De hele interactie duurt maar een paar minuten, maar doordat ik pijnlijk genegeerd word, lijken het wel uren. Izzy is degene die mijn kant op kijkt en tegen Phoebe zegt: 'En wie is dit, de laatste newbie in Mikes reddingscentrum?'

Phoebe lacht en antwoordt: 'Ze heet Milly. We nemen haar een poosje in huis.'

'Ik dacht dat je vader niemand meer opnam?'

'Maakt niet uit. Je weet hoe hij is als het om zwervers gaat, hij kan er niks aan doen.'

'Ga jij ook naar Wetherbridge?' vraagt Izzy aan mij.

'Ja.'

'Kom je uit Londen?'

'Nee.'

'Heb je een vriendje?'

'Nee.'

'Jemig, spreek je alleen robottaal? Ja. Nee. Nee.' Ze zwaait met haar armen en maakt een mechanisch geluid, zoals de Dalek uit de aflevering van *Doctor Who*, die ik tijdens een toneelles op mijn vorige school heb gezien. Ze schieten allebei in de lach en buigen zich weer over hun telefoon. Ik wou dat ik ze kon vertellen dat ik altijd langzaam en doelbewust praat als ik zenuwachtig ben en de ruis moet uitfilteren. Witte ruis waar jouw stem doorheen sijpelt. Zelfs nu, juist nu, ben je hier, zit je in mijn hoofd. Jij had er geen moeite mee om je normaal te gedragen, maar voor mij voelt het als iets wat me te machtig wordt. Het verbaasde me altijd dat ze op je werk zo dol op je waren. Niks geen geweld of woede, enkel je vriendelijke glimlach, je rustgevende stem. Ze aten uit je hand en jij pik-

te ze er zo uit. Je nam die vrouwen apart van wie je wist dat ze konden worden overgehaald en fluisterde in hun oor. Veilig. Geliefd. Dat gevoel gaf je ze, de reden waarom ze hun kinderen aan je toevertrouwden.

‘Ik ga maar weer naar huis, ik voel me niet zo lekker.’

‘Prima,’ antwoordt Phoebe. ‘Maar zorg dat ik geen problemen met m’n vader krijg.’

Izzy kijkt op, een uitdagende glimlach op haar gezicht. ‘Zie je op school,’ zegt ze en als ik wegloop, hoor ik haar nog zeggen: ‘Dit kan leuk worden.’

Het meisje in het trainingspak zit niet meer op het muurtje. Ik blijf staan om naar de torenflats te kijken, volg ze met mijn blik tot in de lucht, buig mijn hoofd naar achteren. In Devon waren geen torenflats, alleen woonhuizen en velden. Kilometers privacy.

Als ik thuiskom, vraagt Mike waar Phoebe is. Ik vertel het van Izzy, hij glimlacht, verontschuldiging, vermoed ik.

‘Ze zijn al een eeuwigheid vriendinnen,’ zegt hij. ‘Ze moeten een hele zomer inhalen. Heb je zin in een kort gesprekje in mijn werkkamer, even kletsen voordat je morgen naar school gaat?’

Ik zeg ja, ik zeg dat heel vaak, geloof ik. Het is een mooi woord, waar ik me achter kan verschuilen. Mikes werkkamer is groot, met erkers die op de tuin uitkijken. Een mahoniekleurig bureau, een fotolijst en een groene, antiek ogende leeslamp, stapels papier. Er is ook een huisbibliotheek, rijen ingebouwde planken vol boeken, de rest van de muren lichtpaars geschilderd. Het voelt solide. Veilig. Hij ziet me naar de planken kijken, lacht. Ik weet het, ik weet het, zegt hij, veel te veel, maar als je het mij vraagt, kun je nooit te veel boeken hebben.

Ik knik, dat vind ik ook.

‘Was er op jouw school een goede bibliotheek?’ vraagt hij.

De vraag staat me niet aan. Ik denk niet graag terug aan mijn vroegere leven. Maar antwoord toch, toon mijn goede wil.

‘Niet echt, maar er was er wel een in het volgende dorp. Daar ging ik soms naartoe.’